

РЕЦЕНЗІЯ
на дисертаційне дослідження
ЛОГАЧОВОЇ БЕЛЛИ ВІКТОРІВНИ
«РЕГІОНАЛЬНІ ІДЕНТИЧНОСТІ УКРАЇНСЬКОГО
ВІДЕОАРТУ В СУЧАСНОМУ МИСТЕЦТВІ (КІН. ХХ – ПОЧ. ХХІ
СТ.)»

Спеціальність 023 – «Образотворче мистецтво, декоративне мистецтво,
реставрація»

галузь знань 02 – «Культура і мистецтво»

представлене на здобуття наукового ступеня доктора філософії (PhD)

Науковий керівник – Павлова Тетяна Володимирівна, доктор
мистецтвознавства, професор

Ступінь актуальності теми дослідження. Актуальність теми дослідження є безсумнівною, адже одночасно з процесом становлення незалежної української державності, зміною соціокультурних факторів мистецького впливу і традиційної парадигми у мистецтві, відбулась інтенсифікація формування національної самоідентифікації, пошуків новаторських художніх рішень та новітніх арт-практик. Ці процеси вплинули і на необхідність концептуалізації українського відеоарту, адже вітчизняний мистецтвознавчий дискурс вкрай мало торкався зазначеної проблематики. Мистецтвознавство досі прагне наукової систематизації знань про відеоарт, осмислення його морфологічної природи, адже ця природа ще не є досконало вивченою. Це стосується і визначення відмінностей та особливостей застосування відеопрактик у локальних мистецьких школах України, які раніше не розглядались.

Ступінь обґрунтованості та достовірності наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації. Ознайомлення з текстом дисертації Б. Логачової доводить, що наукові положення, викладені у

роботі, обґрунтовано результатами осмислення значного теоретичного та аудіовізуального матеріалу. Логіка дослідження відповідає меті та завданням роботи, чітко визначено об'єкт і предмет аналізу, а також обґрунтовано новизну, теоретичне та практичне значення результатів дослідження. Б. Логачова дослідила впливи на український відеоарт зазначеного періоду світових мистецьких тенденцій; здійснила аналіз розвитку українського відеоарту як сукупності регіональних шкіл; виявила смисли, які визначають його регіональні ідентичності; надала періодизацію етапів розвитку українського відеоарту. Здобувачкою розроблено первинну морфологічну класифікацію художніх форм відеоарту та виявлені регіональні відмінності між ними в Україні. Виявлені автором дисертації регіональні особливості українських шкіл відеоарту свідчать про необхідність подальшого вивчення означеної теми та визначають її перспективність. Положення дисертаційного дослідження достатньо апробовані на 6 міжнародних та всеукраїнських науково-практичних конференціях. Об'єкт і предмет дослідження та обрана дисертанткою проблематика відповідають паспорту спеціальності 023 – «Образотворче мистецтво, декоративне мистецтво, реставрація».

Достовірність і новизна отриманих результатів. Аналіз тексту дисертації Б. Логачової довів, що на підставі історіографічного аналізу, систематизації та вивченні доробку ряду відеохудожників авторкою було проведено дослідження характеру візуальності через концепцію міст, відмінності відеопрактик, умов діяльності художніх спільнот і їхнього творчого спадку як на прикладі харківської мистецької школи, так і інших осередків відеоарту декількох крупних міст України. Здобувачка розглянула невідомі раніше зразки відеоарту Харкова від 2000-х рр., вперше цілісно охарактеризована діяльність таких мистецьких угруповань, як «SOSka» (2000-ті), «EXcess» (2009), доробок в царині відеоарту студентів ХДАДМ (2020-ті).

Також в дослідницькій роботі охарактеризовані художньо-технологічні виразні засоби та стилістика регіональних шкіл українського відеоарту (Київ, Харків, Львів, Одеса та інші); визначений характер трансформації дійсності через призму регіональних відмінностей українського відеоарту; окресленні перспективи майбутньої мистецької «місії» відеоарту. Логіка наданого аналітичного матеріалу підтверджується необхідною кількістю візуального матеріалу, ретельно опрацьованого та викладеного у додатках до зазначеного дослідження.

Практичне значення результатів дослідження. Дослідження Б. Логачової виконано відповідно до плану підготовки наукових кадрів вищої кваліфікації кафедри візуальних практик Харківської державної академії дизайну і мистецтв. Практичне значення результатів дослідження полягає в обґрунтуванні авторських дефініцій щодо царини відеоарту, які в подальшому можуть бути використані в навчальному процесі у мистецьких ЗВО. Б. Логачова підготувала також базовий лекційний курс з історії аудіовізуального мистецтва ХХ століття, в якому врахована і генеза українського відеоарту. Матеріали даної наукової розвідки можуть застосовуватись для подальших наукових досліджень відеоарту та стати основою монографії.

Оцінка змісту дисертації, її завершеності та відповідності встановленим вимогам. Результати дисертаційного дослідження логічно структуровані та викладені на 220 сторінках, без урахування списку використаних джерел. Дисертація складається зі вступу, трьох розділів, висновків до розділів, загальних висновків та списку використаних джерел (217 позицій). Додатки включають відеографію (список ілюстрацій), альбом ілюстрацій до дослідження, схеми та таблиці. Текст дисертації успішно пройшов відповідну перевірку, порушень академічної доброчесності не виявлено.

Структура дисертації та послідовність викладу матеріалу відповідають поставленим меті та завданням дослідження. Дисертація має чітку структуру, ілюстративний матеріал до кожного підрозділу має високий ступінь інформативності та вказує на перспективність теми дослідження.

У Вступі здобувачка обґрунтовує актуальність обраної теми, звертаючи увагу на те, що визнання власної онтологічності, універсальності та формування особливого, їй притаманного способу мистецького мислення, трансформації технологічних умов створення художніх форм визначило характер візуальності у сфері еволюції медіамистецтва. Б. Логачова також розкрила загальну характеристику роботи, її теоретико-методологічні засади та зв'язок з науковими програмами, планами, темами. У вступі, на підставі аналізу та систематизації наукових праць за проблематикою роботи, здобувачкою визначено мету, завдання, об'єкт, предмет, хронологічні межі та методи дослідження; окреслено наукову новизну, теоретичне та практичне значення отриманих результатів; наведено відомості щодо апробації та впровадження результатів дослідження у навчальний процес.

У першому розділі «Теоретико-методологічні засади відеоарту» здобувачка проаналізувала історіографію проблеми, визначила методологію дослідження, його джерельну базу. Розділ також містить концепцію та поняттєвий апарат дослідження, в якому дослідниця уточнює низку понять, головним з яких є власне поняття «відеоарт». Авторка також зафіксувала складність предмету дослідження та багатоаспектність підходу до його осмислення в мистецтвознавчих розвідках закордонних та вітчизняних науковців. Б. Логачова справедливо звернула увагу на описовість багатьох мистецтвознавчих розвідок в царині відеоарту, пояснюючи цей підхід як необхідністю накопичення фактологічного матеріалу, так і вкрай складним походженням цього явища сучасного мистецтва. Висновком цього розділу є

констатація того, що в мистецтвознавчому дискурсі на сьогодні відсутні дослідження, в яких би осмислювались регіональні ідентичності, презентовані українським відеоартом порубіжжя ХХ – ХХІ ст. Авторка дослідження зазначає: «Вважаємо недоліком в українському мистецтвознавстві використання одних і тих самих методів аналізу зразків відеоарту й медіамистецтва, що мають різні морфологічні структури» (с. 56). В цьому ж розділі на основі наведеного історіографічного аналізу Б. Логачова сформулювала власну концепцію дослідження українського відеоарту. В якості основних візуальних джерел дослідниця використала не тільки відео архіви українських митців та власний творчий доробок в цій царині, але й зразки відеоарту закордонних відеохудожників.

У другому розділі «Український відеоарт, трансформація дійсності у візуальному просторі в регіональних рисах» авторкою дисертації ґрунтовно було проаналізовано поняття «відеоарт» з визначенням його «місії» в сучасному мистецтві, простежено генезу, становлення й розвиток українського відеоарту (його технологічно-функціональний інструментарій). В розділі було доведено, що у досліджуваній період в українському відеоарті було втілено стилістичні характеристики, притаманні різним регіональним школам. Авторка виділила акціонізм і перформативність, а з поширенням цифрових технологій – інтерактивність – в якості тих рис, які сприяли подальшому морфогенезу відеоарту. Б. Логачова також на широкому фактологічному матеріалі підтвердила гібридну природу відеоарту, онтологічно притаманну його морфології, визначивши також причини відмінностей цієї морфології від інших морфологічних візуальних систем доби постмодернізму.

В третьому розділі «Ідентичності регіонів в українському відео артї на прикладі Харківської мистецької школи» Б. Логачова дослідила

ідентичності візуальної мови регіональних мистецьких шкіл відеоарту, виокремлюючи Харківську мистецьку школу, охарактеризувала відеоарт в локальних осередках України (Івано-Франківськ, Херсон, Дніпро, Луганськ, Донецьк) та окреслила перспективи розвитку українського відеоарту в контексті змін у візуальному медіасередовищі другого десятиліття ХХІ ст. Авторка визначила головні ознаки регіональних шкіл відеоарту, що розрізнялись через концепцію розвитку міст, умов і особливостей експонування відеотворів, принципів відеомонтажу, моделей художнього висловлювання тощо. Те, що «...сучасне мистецтво в Україні набирає ознак інституційності, зокрема й відеоарт» (с. 132) стало аргументованим висновком дослідниці, яка опрацювала величезний відеодоробок українських відеотворців.

Оприлюднення результатів дисертаційної роботи. Наукові результати дисертаційного дослідження висвітлені у трьох наукових публікаціях здобувачки, включених на дату опублікування до переліку фахових видань України. Основні положення дослідження пройшли апробацію на 6 наукових конференціях.

Зауваження та дискусійні положення щодо змісту дисертації. Виходячи з того, що ця робота є дійсно однією з небагатьох, які досліджують відеоарт, треба звернути увагу на кілька моментів, які можуть бути дискусійними, а саме:

1. Зважаючи на доволі «нетипову» морфологію відеоарту, у висновках роботи можна було точніше окреслити морфологічні зв'язки: відеоарт (напрямок) – відеопрактики – жанроформи у відеоарті;

2. В тексті *Вступу* дисертації наявна певна смислова неточність, коли формулюється методологія дослідження. На стор. 27 зазначається «наукова новизна методів дослідження полягає в наступному...», тобто спостерігається

об'єднання в одному реченні наукової новизни та методології. При цьому і в анотації, і в подальшому тексті, чітко виділені окремо наукова новизна, а окремо – методологія дослідження;

3. До суттєвих неточностей треба віднести цифру, яка визначає кількість апробаційних виступів здобувачки. Всюди у тексті зазначена цифра 8, але підрахунок вказує на цифру 6;

4. В деяких місцях дисертації авторка не зовсім зрозуміло формулює власну позицію, що може бути викликано не дуже сумлінною редактурою тексту.

Втім, зазначені недоліки не зменшують наукового і практичного значення отриманих дисертанткою результатів.

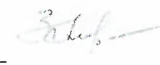
Висновок про відповідність дисертації вимогам Порядку присудження наукових ступенів. Дисертаційна робота за актуальністю, теоретичною та практичною цінністю здобутих результатів, обґрунтованістю висновків повністю відповідає за науковим профілем спеціальності 023 – «Образотворче мистецтво, декоративне мистецтво, реставрація» та вимогам Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у вищих навчальних закладах (наукових установах), затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 26 березня 2016 року № 261 (зі змінами і доповненням від 19.05.2023 № 502) і у Постанові Кабінету Міністрів України «Про затвердження Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії» від 12.01.2022 року № 44 (зі змінами, внесеними згідно з Постановою КМ № 341 від 21.03.2022).

Здобувачка Логачова Белла Вікторівна заслуговує на присудження ступеня доктора філософії в галузі знань 02 «Культура і мистецтво» за спеціальністю 023 – «Образотворче мистецтво, декоративне мистецтво, реставрація».

Офіційний рецензент:

Завідувач кафедри

Методологій крос-культурних практик ХДАДМ

доктор мистецтвознавства, професор / / ЗОЯ АЛФЬОРОВА

М.П. «5» серпня 2024 року

